

Na temelju članka 5. stavak (2) Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 25/09), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, donosi

PRAVILNIK

O UVJETIMA KOJIMA MORAJU UDOVOLJAVATI FARME I UVJETIMA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA NA FARMAMA

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1. (Predmet)

- (1) Pravilnikom o uvjetima kojima moraju udovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama (u daljnjem tekstu: Pravilnik) se određuju:
  - a) uvjeti kojima moraju udovoljavati farme kopitara i papkara veće od 20 uvjetnih grla, farme peradi i kunića s više od 10 uvjetnih grla;
  - b) uvjeti za zaštitu životinja koje se uzgajaju i/ili drže na farmama;
  - c) postupak registracije farme;
  - d) sadržaj, oblik i način vođenja upisnika farme.
- (2) Iznimno od točke a) stavka (1) ovoga članka opći i posebni uvjeti koji se odnose na zaštitu životinja primjenjuju se na farme peradi sukladno odredbama ovoga Pravilnika;
- (3) Odredbe ovoga Pravilnika ne odnose se na:
  - a) slobodnoživuće životinje u prirodi;
  - b) životinje na natjecanjima, izložbama, kulturnim ili sportskim događajima ili aktivnostima;
  - c) kućne ljubimce;
  - d) životinje za pokuse;
  - e) beskralježnjake.

Članak 2. (Pojmovnik)

U ovom Pravilniku pojedini pojmovi imaju slijedeće značenje:

- a) farma je svako domaćinstvo, objekt ili u slučaju držanja životinja na otvorenom, mjesto na kojemu životinje borave i/ili se uzgajaju ili drže;
- b) stado je životinja ili skupina životinja držanih na farmi kao epidemiološkoj cjelini, a ako se na farmi odvojeno drži više od jednoga stada, smatra se da sve odvojene skupine životinja imaju isti zdravstveni status;
- c) životinja je svaka životinja koja se uzgaja i/ili drži u svrhu proizvodnje hrane, vune, kože, krzna ili u druge gospodarske svrhe;
- d) tele je govedo do šestog mjeseca starosti;
- e) svinja je životinja iz porodice *Sus scrofa*, bez obzira na starost, namijenjena uzgoju ili tovu;
- f) nerast je spolno zreo mužjak svinje, namijenjen uzgoju;
- g) nazimica je spolno zrela ženka svinje koja se još nije prasila;
- h) krmača je ženka svinje koja se prasila najmanje jednom;
- i) dojna krmača je ženka svinje u razdoblju od prasnjenja do odbića prasadi;
- j) zasušena krmača je ženka svinje u razdoblju od odbića prasadi do prasnjenja;
- k) sisajuća prasad su prasad od rođenja do odbića;
- l) odbijena prasad su prasad od odbića do desetoga tjedna starosti;
- m) tovljenici (zajedno s mladom prasadi za daljnji uzgoj) su prasad od desetoga tjedna starosti do klanja, odnosno do spolne zrelosti;
- n) kokoši nesilice su kokoši vrste *Gallus gallus*, kad dostignu zrelost za nesenje, uzgajaju se za proizvodnju jaja koja nisu namijenjena valenju;
- o) korisna površina je površina kojoj kokoši nesilice imaju pristup bez ograničenja, u baterijskim kavezima mora biti široka najmanje 30 cm, ne smije biti strmija od 14%,

- visine najmanje 45 cm, (površina za gnijezda ne uračunava se u korisnu površinu);
- p) gnijezdo je odvojen prostor za nesenje jaja za svaku kokoš pojedinačno ili za skupinu kokoši (zajedničko gnijezdište), čiji pod s kojim kokoši dolaze u dodir ne smije biti od žičane mreže;
- r) stelja je bilo koji materijal koji udovoljava etološkim potrebama kokoši;
- s) mjerodavna tijela su:
  - 1) Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured);
  - 2) Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
- t) mjerodavna inspeksijska tijela su:
  - 1) Federalna uprava za inspeksijske poslove Federacije Bosne i Hercegovine;
  - 2) Republička uprava za inspeksijske poslove Republike Srpske;
  - 3) Inspektorat Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
  - 4) Županijske uprave za inspeksijske poslove;
  - 5) Inspekcije u okviru lokalnih tijela uprave;
- u) uvjetno grlo je životinja ili skupina istovrsnih životinja težine 500 kg, računajući najveću težinu proizvodne kategorije;
- v) posjednik ili imatelj je fizička ili pravna osoba koja je posjednik životinje, ili bilo koja druga osoba koja je trajno ili privremeno odgovorna ili zadužena za životinje ili se brine za njih.

Članak 3.

(Obveze posjednika i/ili imatelja životinja)

- (1) Posjednik i/ili imatelj životinja mora:
  - a) prijaviti mjerodavnoj veterinarskoj organizaciji, ukoliko to već nije učinio sukladno posebnom propisu, držanje jedne ili više životinja, a perad i kuniće obavezan je prijaviti ako drži najmanje jedno uvjetno grlo;
  - b) omogućiti obavljanje poslova mjerodavnoj veterinarskoj organizaciji, ne dovodeći u pitanje druge posebne propise;
  - c) u slučaju sumnje na pojavu zarazne ili druge bolesti, koja se obvezno prijavljuje, odmah izvijestiti veterinaru najbliže veterinarske organizacije;
  - d) izvijestiti veterinaru mjerodavne veterinarske organizacije o dolasku životinja na farmu.
- (2) U slučaju stada službeno slobodnoga od određene bolesti životinja, posjednik je dužan izolirati novonabavljene životinje prije uvođenja u stado, kako bi se omogućilo da ih pregleda veterinar mjerodavne veterinarske organizacije i ako je potrebno uzme uzorke za dijagnostičke pretrage.

Članak 4.

(Obveze veterinaru na farmi)

- Osim prava i obveza određenih Zakonom o veterinarstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02), veterinar mjerodavne veterinarske organizacije:
- a) može s posjednikom farme biti jedino u odnosu koji ne dovodi u sumnju njegovu nepristranost;
  - b) mora redovito usavršavati znanja iz područja zaštite zdravlja i dobrobiti životinja i propisa koji se odnose na zdravlje i dobrobit životinja;
  - c) mora dati posjedniku životinja odgovarajuće informacije i pomoć, kako bi se poduzele sve propisane i druge mjere za zaštitu zdravlja i dobrobiti životinja i održavanje statusa stada, osobito u odnosu na programe iskorjenjivanja bolesti životinja koje određuje Ured;
  - d) mora nadzirati jesu li životinje u stadu označene;
  - e) mora nadzirati udovoljavanje uvjetima za certificiranje zdravlja životinja u stadu, životinja koje se uvode u stado i životinja koje se stavljaju u promet;
  - f) mora nadzirati posjednika u odnosu na obvezu prijavljivanja pojave zaraznih bolesti životinja i bilo kojeg

čimbenika rizika za zdravlje i dobrobit životinja i zdravlje ljudi;

- g) mora osigurati da se što prije ustvrdi uzrok uginuća životinja te nadzirati način i mjesto neškodljivog uklanjanja uginulih životinja;
- h) mora nadzirati higijenske uvjete u stadu, odnosno na mjestima gdje se životinje uzgajaju i/ili drže.

Članak 5.

(Upisnik farme)

- (1) Elektronska baza podataka o farmama (u daljnjem tekstu: upisnik farme) jeste sastavni dio jedinstvenoga upisnika domaćih životinja.
- (2) Upisnik farme mora sadržavati:
  - a) identifikacijski broj farme, koji se sastoji od koda zemlje (BA) i ne više od 12 znamenki, a za uzgoje kokoši nesilica identifikacijski broj farme mora sadržavati i kod iz članka 59. stavak (3) točka c) ovoga Pravilnika;
  - b) ime i prezime/naziv te adresu/sjedište posjednika/korisnika farme;
  - c) lokaciju farme, uključujući zemljopisne (X, Y) koordinate;
  - d) vrste životinja na farmi;
  - e) broj životinja na farmi;
  - f) vrstu proizvodnje;
  - g) maksimalan kapacitet objekta, izražen brojem životinja koje se mogu istodobno uzgajati na farmi, sukladno odobrenoj projektnoj dokumentaciji. Za već izgrađene farme koji nemaju obvezu izrade tehnološke dokumentacije, maksimalan kapacitet sukladno odredbama ovoga Pravilnika koje uređuju pitanje zaštite životinja;
  - h) naziv veterinarske organizacije, te ime i prezime veterinara odgovornog za provedbu propisanih mjera;
  - i) ime i prezime veterinarskoga inspektora ili ovlaštenoga veterinara mjerodavnoga na području gdje se farma nalazi.
- (3) U upisnik farme moraju biti upisane sve farme, bez obzira na broj uvjetnih grla, osim farme peradi i kunića s manje od jednog uvjetnog grla.
- (4) Identifikacijski broj farme iz stavka (2) točke a) ovoga članka može se koristiti i u druge svrhe osim za potrebe ovoga Pravilnika.
- (5) Upisnik na farmama vodi mjerodavna veterinarska organizacija, koja je dužna ažurirane podatke dostavljati mjerodavnim tijelima entiteta.
- (6) Mjerodavna tijela entiteta dužna su jednom godišnje dostaviti ažurirane podatke iz upisnika Uredu.

II. OPĆI UVJETI IZGRADNJE I UREĐENJA OBJEKTA-FARME

Članak 6.

(Lokacija i krug farme)

Farme iz članka 1. ovoga Pravilnika mogu se graditi na lokaciji koja mora biti na području i u zoni koja u odnosu na vrstu proizvodnje i ekološke čimbenike neće ugrožavati ili biti ugrožena od stambenih i drugih objekata u bližoj ili daljnjoj okolini, sukladno posebnim propisima iz područja prostornoga uređenja i zaštite okoliša.

Članak 7.

(Tlo)

- (1) Farme iz članka 1. ovoga Pravilnika moraju se graditi na kompaktnom i ocjeditom tlu s niskom razinom podzemnih voda, te izvan zona koje mogu biti ugrožene poplavama i klizanjem terena.
- (2) Odredbe članka 6. ovoga Pravilnika i stavka (1) ovoga članka ne odnose se na već izgrađene farme.

Članak 8.

(Površina zemljišta)

Površina zemljišta za farmu mora biti dostatna i odgovarati kapacitetu, broju i veličini sagrađenih objekata, kako bi se

osigurala njihova funkcionalna povezanost i dovoljna međusobna udaljenost.

Članak 9.

(Krug farme)

- (1) Ulaz na farmu iz članka 1. ovoga Pravilnika mora biti nadziran. O ulasku i izlasku ljudi i životinja u/iz kruga farme posjednik je dužan voditi evidenciju.
- (2) Krug farme iz članka 1. ovoga Pravilnika mora biti ograđen prikladnom ogradom koja sprječava nekontroliran ulazak ljudi i životinja.
- (3) Krug farme iz članka 1. ovoga Pravilnika mora biti dovoljno prostran da osigura funkcionalnu povezanost pojedinih objekata, a sve površine kruga koje nisu betonirane ili asfaltirane moraju biti uredno održavane.
- (4) Zabranjeno je držanje više od jedne vrste životinja unutar istoga objekta na farmi.

Članak 10.

(Prilazni putovi)

- (1) Prilazni putovi i putovi unutar farme iz članka 1. ovoga Pravilnika moraju biti dovoljno široki i od čvrstog materijala, uključujući i šljunak. Ispred svakog objekta na farmi mora biti betonirana ili asfaltirana površina za lakše kretanje vozila.
- (2) Putovi u krugu farme iz članka 1. ovoga Pravilnika moraju biti pogodni za čišćenje i pranje, a uz njih se mora nalaziti dovoljan broj hidranata i slivnika.
- (3) Putovi u krugu farme iz članka 1. ovoga Pravilnika, sukladno ovom Pravilniku, jesu "čisti putovi" koji se koriste za dovoz životinja, krmnih smjesa i čiste stelje i opreme, odnosno "nečisti putovi" za odvoz gnoja kod izgnojavanja, otpadnih voda i lešina.
- (4) Putovi iz stavka (3) ovoga članka ne smiju se međusobno križati.

Članak 11.

(Ulaz na farmu s više od 100 uvjetnih grla)

- (1) Na ulazu na farmu s više od 100 uvjetnih grla kopitara i papkara mora biti odvojen kolni i pješački ulaz. Na kolnome i pješačkome ulazu moraju biti izgrađene dezinfekcijske barijere dimenzija $6,0 \times 3,0 \times 0,25$ m i $1,0 \times 0,5 \times 0,05$ m ispunjene vodenom otopinom dezinficijensa. Dezinfekcijske barijere moraju biti izgrađene na način koji omogućava čišćenje i pranje te ispuštanje tekućeg sadržaja kroz drenažni otvor.
- (2) Upravna zgrada na farmi iz stavka (1) ovoga članka može biti smještena na ulazu na farmu.
- (3) Upravna zgrada na farmi iz stavka (1) ovoga članka, sastoji se od:
  - a) potrebnog uredskog prostora;
  - b) prostorije za veterinarskoga inspektora ili ovlaštenoga veterinara;
  - c) prostorije za odmor radnika s čajnom kuhinjom;
  - d) odvojenih garderoba prema spolu u čistom i nečistom dijelu;
  - e) pripadajućih sanitarnih čvorova;
  - f) prostorije za čuvanje dezinficijensa.
- (4) Na farmi iz stavka (1) ovoga članka ured, garderoba i sanitarni čvor može se urediti u pretprostoru jednog objekta.

Članak 12.

(Opskrba vodom)

- (1) Farme iz članka 1. ovoga Pravilnika moraju biti opskrbljene dovoljnom količinom vode za piće iz javnoga vodovoda ili vlastitoga bunara. Voda za piće mora biti kontrolirana i mora udovoljavati standardima propisanim za vodu za piće.
- (2) Za pranje nastambi može se koristiti i voda koja ne udovoljava standardima za vodu za piće.

Članak 13.

(Odvod otpadnih voda i zbrinjavanje krutog fekalnog otpada)

- (1) Oborinske vode mogu se ulijevati u kanalizaciju ili prirodni recipijent bez pročišćavanja.

- (2) Отпадне воде, које настају током производног процеса или прања објекта и опреме, морају се сакупљати у водонепропусној лагуни.
- (3) Фекалне воде сакупљају се у одвојену септичку јаму или се испуштају у канализацију.
- (4) Простор за одлагање и збринјаванје гноја и гнојовке из објекта мора бити смјештен/изграђен тако да се спријечи загађивање околиша и разношење штетних биолошких загађивача.

Чланак 14.
(Изградња фарме)

Фарме из чланка 1. овога Правилника морају бити изграђене суkladно стручним зоохијениским начелима, на начин који ће омогућити оптималне микроклиматске и зоохијениске увјете, својствене појединој врсти животиња, примјену рационалне технологије производње те осигурати добро здравствено стање и добробит животиња.

Чланак 15.
(Просторије и опрема)

- (1) Унутрашњост објекта (подови, зидови, стropови и опрема) мора бити прилагодена врсти производње и израђена од материјала који није штетан за здравље животиња и који се може једноставно очистити, прати и дезинфицирати.
- (2) У објектима на фарми мора се осигурати освјетљење и микроклима, примјерена врсти и категорији животиња.
- (3) Подови морају бити глатки, али не склiski, те морају имати одговарајући пад према одводним каналима који се налазе уздуж средине објекта или уз пострани уздужне зидове.
- (4) Зидови морају бити изграђени од одговарајућег грађевинског материјала те, према потреби и оvisно о врсти и категорији животиња, имати одговарајућу топлинску изолацију.
- (5) Стropови у производним објектима могу бити у вodorавној изведби или пратити кровну конструкцију те имати, према потреби, одговарајућу топлинску изолацију.
- (6) Ако објект за узгој и/или држање животиња има прозоре или доводне отворе за свјежи зрак и/или свјетло, исти морају имати окvире од неhrдајућег материјала и бити заштићени мрежама против улaza глодавaca, птица и kukaca.

Чланак 16.
(Смјештај хране за животиње)

- (1) Фарме из чланка 1. овога Правилника, осим просторија/простора у објектима у којима се држе животиње, морају осигурати простор/просторију за смјештај, сортирање и складиштење хране за животиње.
- (2) Фарме у којима се обавља производња расплодних или конзумних јаја, осим просторија из ставка (1) овога чланка, морају имати и просторију за санитарну обраду јаја, односно просторију за сакупљање и привремено складиштење конзумних јаја, која мора бити физички одвојена од производног дијела објекта.
- (3) Изнимно од ставка (1) овога чланка, у случају већег броја објеката унутар производног круга фарме, propisane просторије могу се изградити на улazu у чисти dio круга фарме у sklopu уредских просторија, уз uvjet да се санитарни dio налази у чистом, а уредски dio у нечистом дијелу. Санитарни чвор мора имати sustav одвојених мушких и женских гардероба (чисту и нечисту), с тушевима и uređajem за прање руку, zahode, hladnu и toplu воду.
- (4) Zabranjeno је unošenje хране животињског podrijetla у производне просторије објеката или гардеробе.

Чланак 17.
(Збринјаванје лешина)

Фарме из чланка 1. овога Правилника морају осигурати збринјаванје лешина суkladно другим ветеринарским propisima.

Чланак 18.
(Poslovi дезинфекције, дезинсекције и дератизације)

Poslove дезинфекције, дезинсекције и дератизације (DDD) на фарми могу обављати само правне и/или физичке osobe које посједују рјешење о удovolјаванју propisanim uvjetima.

III. ZAŠTITA ŽIVOTINJA NA FARMAMA: OPĆI UVJETI

Чланак 19.
(Obveze posjednika)

- (1) Posjednik мора poduzeti sve potrebne mjere da osigura zaštitu životinja za koje se brine, te osigurati da se životinjama ne prouzroče nepotrebni bolovi, ozljede, patnje i bolesti.
- (2) Potrebno је osigurati да су uvjeti у којима се животиње узгајају и/или држе, а s obzirom на врсту животиње, njezin stupanj razvoja, prilagodbe и udomaćenosti те fiziološke и etološke potrebe, sukladni postojećoj praksi и znanstvenim saznanjima.

Чланак 20.
(Osoblje)

За животиње се мора brinuti dovoljan broj osoba с одговарајућим зnanjem и стручном osposobljenošću, који се према njима одgovorno одnose.

Чланак 21.
(Nadzor životinja)

- (1) Sve животиње на farmama чија је заштита ovisna о редовитој бризи посједника морају бити pregledane најмање jednom дневно. Животиње у другим sustavima uzgoja треба pregledati у vremenskim razmacima који osiguravaju зашtitу животиња.
- (2) У објектима морају бити осигурани uvjeti за потребан nadzor, укључујући и dovoljno освјетљење објекта (fiksno или prijenosno), тако да pregled животиња може бити обављен у било које doba.

Чланак 22.
(Bolesne, ozlijeđene и iscrpljene животиње)

- (1) Bolesnim, ozlijeđenim и iscrpljenim животињama мора бити odmah osigurana одговарајућа брига и ветеринарска skrb.
- (2) Bolesne, ozlijeđene или iscrpljene животиње морају бити држane одвојено од других животиња у просторijama/prostorima с ocjeditom и udobnom steljom.
- (3) Posjednik мора pravovremeno zatražiti ветеринарску pomoć за bolesne или ozlijeđene животиње, те kod poroda, ukoliko је то potrebno, и osigurati одговарајућу njegu bolesnih, ozlijeđenih и iscrpljenih животиња.

Чланак 23.
(Evidencija)

- (1) Posjednik мора посједovati evidenciju о liječenју животиња те evidenciju uginućа у коју мора редовито upisivati uginućа животиња. Ако се istovjetni podaci vode у друге svrhe, могу се koristiti и за potrebe овога Правилника.
- (2) Evidencije из ставка (1) овога чланка посједник мора чувати најмање три godine од zadnjeg unosa podataka, те ih је dužan dati на uvid на zahtjev ветеринарског inspektora или ovlaštenoga ветерinara.
- (3) Evidencija из ставка (1) овога чланка налази се у Privitku 1., који је sastavni dio овога Правилника.

Чланак 24.
(Sloboda kretanja)

- (1) Животињama мора бити osigurana sloboda kretanja примјерена njihovoj врсти, pasmini, starosti, stupnju razvoja, prilagodenosti и udomaćenosti, те sukladno postojećoj praksi и znanstvenim saznanjima, која ће spriječiti nepotrebne patnje или ozljede.
- (2) Ако је животиња stalno или редовито privezana, треба joj на temelju postojeće prakse и znanstvenih saznanja, osigurati dovoljno prostora sukladno njezinim fiziološkim и etološkim potrebama.

Чланак 25.
(Objekti)

- (1) Objekti и опрема за заштиту животиња морају бити изграђени и održavани тако да nemaju oštrih rubova или izbočenih dijelova који би mogli prouzročiti ozljeđivanje животиња.

- (2) Osvjetljenje, temperatura i vlažnost zraka, kruženje zraka, koncentracija plinova i prašine u zraku, te higijena i intenzitet buke u prostorima u kojima se nalaze životinje, moraju biti u granicama koje nisu štetne za životinje.
- (3) Životinje u objektima ne smiju biti sve vrijeme u mraku. Tamo gdje nema dovoljno prirodne svjetlosti mora biti osigurana primjerena umjetna rasvjeta. U slučaju korištenja umjetnoga osvjetljenja, treba odrediti vrijeme za odmor životinja tijekom kojega životinje moraju biti u mraku.

Članak 26.

(Životinje držane izvan objekta)

Životinje koje se drže izvan objekta moraju biti zaštićene od nepovoljnih vremenskih uvjeta, grabežljivaca i drugih opasnosti za njihovo zdravlje.

Članak 27.

(Automatska i mehanička oprema)

- (1) Posjednik mora osigurati pregled automatske i mehaničke opreme u objektima jednom dnevno. Uočeni kvarovi moraju biti odmah otklonjeni, a ako to nije moguće, treba osigurati odgovarajuće mjere za osiguranje zdravlja i dobrobiti životinja. Dok se kvar ne popravi, moraju biti osigurani alternativni metodi radi održavanja zdravlja i zaštite životinja.
- (2) U slučaju umjetnoga prozračivanja objekata mora biti osiguran alarmni sustav, koji osobu koja se brine za životinje upozorava na kvar u sustavu za prozračivanje. Alarmni sustav mora biti redovito održavan i provjeravan sukladno napucima proizvođača. Mora biti osiguran i alternativni sustav prozračivanja koji je, do uklanjanja kvara na glavnom sustavu, dovoljan za očuvanje zdravlja i zaštitu životinja.

Članak 28.

(Hrana, voda i druge tvari)

- (1) Životinjama mora biti osigurana primjerena hrana, u dostatnim količinama, koja odgovara njihovoj starosti i vrsti, glede očuvanja i zaštite njihova zdravlja.
- (2) Životinjama se hrana ili voda ne smije nuditi na način koji uzrokuje nepotrebnu patnju ili ozljede.
- (3) Hrana ili voda ne smije sadržavati tvari koje bi prouzročile nepotrebnu patnju ili ozljede životinja.
- (4) Hrana mora biti dostupna svim životinjama u vremenskim razmacima koji odgovaraju njihovim fiziološkim potrebama.
- (5) Voda mora biti dostupna svim životinjama ili se napajanje mora osigurati na drugi način.
- (6) Oprema za napajanje i hranjenje mora biti oblikovana, izrađena i postavljena tako da spriječi onečišćavanje vode i hrane te da se ozljede zbog guranja pri hranjenju i napajanju svedu na najmanju mjeru.
- (7) U hranu za životinje smiju se dodavati samo dopuštene tvari koje se koriste u preventivi, liječenju i u zootehničke svrhe.

Članak 29.

(Uzgoj i postupanje sa životinjama)

- (1) Zabranjene su metode ekstenzivnih i intenzivnih uzgoja koje životinjama mogu prouzročiti nepotrebne patnje ili koje štetno djeluju na životinje, uključujući i njihovo zdravlje. Iznimno je dopuštena provedba određenih kratkotrajnih postupaka, bez trajnih ozljeda.
- (2) Životinje se smiju uzgajati samo ako se na temelju njihova genotipa ili fenotipa može očekivati da to neće štetno djelovati na njihovo zdravlje i zaštitu.

Članak 30.

(Inspeksijski nadzor)

- (1) Mjerodavna inspeksijska tijela moraju izraditi godišnji program inspeksijskoga nadzora koji će obuhvatiti najmanje 10% farme na području njihove mjerodavnosti.
- (2) Mjerodavna inspeksijska tijela dužna su izraditi izvješća o obavljenim inspeksijskim nadzorima na farmi za proteklu godinu na obrascu iz Priloga 2. koji je sastavni dio ovoga Pravilnika te ih do kraja veljače tekuće godine dostaviti mjerodavnim tijelima entiteta i Uredu.

- (3) Inspeksijski nadzor iz stavka (1) ovoga članka može se obaviti i tijekom nadzora farme u druge svrhe.

IV. ZAŠTITA ŽIVOTINJA NA FARMAMA: POSEBNI UVJETI

Odjeljak A. ZAŠTITA TELADI U UZGOJU

Članak 31.

(Način držanja teladi)

- (1) Pri držanju teladi na farmama u svrhu uzgoja ili tova, moraju biti ispunjeni slijedeći uvjeti:
- telad starija od osam tjedana ne smije biti smještena pojedinačno, nego samo u skupinama;
  - telad mogu biti držana i u individualnim boksovima u slučaju kada doktor veterinarske medicine (u daljnjem tekstu: veterinar) odredi da je takav način držanja potreban zbog zdravstvenih ili etoloških razloga;
  - individualni boksovi za telad, osim za telad koja je odvojena u posebne boksove iz zdravstvenih razloga, moraju imati takve pregradne stijenke da se telad može međusobno vidjeti i dodirivati;
  - širina individualnog boksa mora biti najmanje jednaka visini grebena teleta, mjereno u stojećem položaju;
  - dužina individualnog boksa mora biti najmanje jednaka dužini teleta i to počevši od vrha nosa do stražnjega ruba sjedne kosti, pomnoženo faktorom 1,1;
  - kad se telad drži u individualnim odjeljcima ili na vezu, stijenke kojima je odijeljena moraju biti perforirane te ne smiju biti niže od 90 cm +/- 10% ili 0,80 □ visina grebena teleta;
  - sva telad u skupini mora imati dovoljno prostora da se može okrenuti, ustati i leći;
  - najmanja podna površina koja mora biti osigurana za svako tele u skupini, iznosi:

Živa vaga teleta (kg)	Najmanja podna površina po životinji (m ²)
manje od 150	1,5
150 - 220	1,7
220 i više	1,8

- (2) Odredbe iz stavka (1) ovoga članka ne odnose se na:

- farme s pet i manje teladi;
- telad uz majke koja još siše.

Članak 32.

(Osvjetljenje)

- (1) Telad smještena u objektima ne smije biti u stalnom mraku. Mora biti osigurano udovoljavajuće prirodno ili umjetno osvjetljenje jačine najmanje 80 luksa. Umjetno osvjetljenje mora odgovarati najmanje prirodnom osvjetljenju u vremenu od 9 do 17 sati.
- (2) U objektu mora biti osigurano dovoljno jako osvjetljenje, fiksno ili prijenosno, tako da se u svakom trenutku može obaviti pregled teladi.

Članak 33.

(Nadzor teladi)

- (1) Posjednik mora najmanje dva puta dnevno osigurati pregled teladi u objektu, a teladi držane izvan objekta najmanje jednom dnevno.
- (2) Za svako tele koje pokazuje znakove bolesti ili ozljede potrebno je odmah osigurati potrebnu skrb, a prema potrebi i veterinarsku zaštitu.
- (3) U slučaju potrebe, bolesna ili ozlijeđena telad mora biti izdvojena i primjereno smještena u odjeljku s ocjeditom udobnom steljom.

Članak 34.

(Prostor za telad)

Prostori za telad moraju biti takvi da svako tele može bez teškoća leći, ležati, ustati, njegovati se i vidjeti drugu telad.

Članak 35.

(Vežanje)

- (1) Telad ne smije biti vezana.

- (2) Iznimno je dopušteno vezanje teladi držane u skupini samo tijekom hranjenja mlijekom ili mliječnim nadomjestkom, ne dulje od jednoga sata.
- (3) Oprema za vezanje ne smije uzročiti ozljede životinja, ne smije biti zategnuta te mora omogućavati nesmetano ustajanje, lijeganje, stajanje i njegu tijela.
- (4) Opremu za vezanje treba redovito pregledavati, kako bi se rizik od gušenja ili ozljede teleta sveo na najmanju mjeru.

Članak 36.

(Odjeljci, oprema, posude)

- (1) Toplinska izolacija, grijanje i ventilacija objekta moraju osiguravati cirkulaciju zraka, razinu prašine, temperaturu, relativnu vlažnost zraka i koncentraciju plinova u granicama u kojima ne djeluju štetno na telad.
- (2) Objekte za držanje teladi, odjeljke, opremu i posude koje se koristi za telad treba redovito čistiti i dezinficirati.
- (2) Feces, mokraću te nepojedenu ili rasutu hranu treba redovito odstranjivati.

Članak 37.

(Pod)

- (1) Podovi moraju biti glatki, ali ne skliski, tako da ne dolazi do ozljeda teladi, te izgrađeni tako da ne uzrokuju ozljede ili patnje teladi za vrijeme stajanja ili ležanja. Podovi moraju odgovarati veličini i masi teleta te imati tvrdi, ravnu i stabilnu površinu.
- (2) Sva telad mora sve vrijeme imati neograničen pristup ležištu, koje mora biti udobno, čisto i ocjedito te ne smije djelovati štetno na telad.
- (3) Svoj teladi mlađoj od dva tjedna treba osigurati čistu, ocjeditu i za zdravlje teleta neškodljivu stelju.

Članak 38.

(Napajanje i hranjenje)

- (1) Teladi mora biti osigurana odgovarajuća prehrana sukladno njihovoj starosti, tjelesnoj masi te etološkim i fiziološkim potrebama.
- (2) Hrana za telad mora sadržavati dovoljno željeza, čime se osigurava prosječna vrijednost krvnog hemoglobina od najmanje 4,5 mmol/l.
- (3) Teladi starijoj od dva tjedna mora biti osigurana vlaknasta hrana primjerene kakvoće na način da je mogu konzumirati kada žele. Količina hrane s probavljivim vlaknima povisuje se od 50 g do 250 g na dan za telad od 8 do 20 tjedna starosti.
- (4) Teladi se ne smiju stavljati brnjice.
- (5) Sva telad starija od dva tjedna mora biti hranjena najmanje dva puta dnevno. Pri skupnom držanju i pri restriktivnom hranjenju bez uporabe automatske opreme za hranjenje sva telad istodobno mora imati nesmetan pristup hrani.
- (6) Sva telad mora imati pristup do svježe i čiste pitke vode u dostatnim količinama ili njihove potrebe za tekućinom moraju biti zadovoljene drugim, za napajanje primjerenim tekućinama.
- (7) U slučaju visoke temperature okoliša ili u slučaju bolesne teladi, svježa i čista voda za piće mora biti dostupna sve vrijeme.
- (8) Oprema za hranjenje i napajanje mora biti oblikovana, izrađena i ugrađena, te održavana tako da se onečišćenje vode i hrane smanji na najmanju mjeru.
- (9) Svako tele mora primiti kravliji kolostrum što prije nakon telenja, a svakako u prvih šest sati života.

Odjeljak B. ZAŠTITA SVINJA NA FARMI- OPĆI UVJETI ZA SVE KATEGORIJE SVINJA

Članak 39.

(Način držanja svinja)

- (1) Najmanja podna površina koja mora biti osigurana za svako prase ili tovljenika koji se drže u skupini, osim nazimica nakon osjemenjivanja i krmača, jeste:

Živa vaga svinja (kg)	Podna površina po životinji (m ²)
do 10	0,15
10 - 20	0,20
20 - 30	0,30
30 - 50	0,40
50 - 85	0,55
85 - 110	0,65
više od 110	1,00

- (2) Najmanja podna površina za životinje držane skupno mora iznositi za nazimice nakon osjemenjivanja 1,64 m², a za krmače 2,25 m².
- (3) Ako se u skupini nalazi pet ili manje životinja, podna površina po životinji mora biti uvećana za 10%.
- (4) Ako se u skupini nalazi 40 ili više životinja, podna površina po životinji može biti manja za 10%.
- (5) Za suprasne svinje najmanja podna površina punog poda mora biti 0,95 m² za nazimice i 1,30 m² za krmače. Drenažni otvori mogu zauzimati najviše 15% navedene površine.
- (6) Ako se svinje držane u skupinama drže na podu s betonskim rešetkama, mora biti:
  - a) najveći razmak među rešetkama:

Kategorija svinja	Najveći razmak među rešetkama (mm)
Prasad	11
Odbijena prasad	14
Tovljenici	18
Nazimice i krmače	20

b) najmanja širina rešetaka:

Kategorija svinja	Najmanja širina rešetaka (mm)
Prasad i odbijena prasad	50
Tovljenici, nazimice i krmače	80

Članak 40.

(Osvjetljenje)

- (1) Svinje držane u objektima ne smiju biti sve vrijeme u mraku. Mora biti osigurano osvjetljenje od najmanje 40 luksa (lx), najmanje osam sati dnevno.
- (2) Na raspolaganju mora biti i stalan dovoljno jak izvor svjetla, tako da je u svakom trenutku moguće obaviti pregled svinja.

Članak 41.

(Buka)

U objektima u kojima se drže svinje buka ne smije biti viša od 85 dB. Treba izbjegavati stalnu ili iznenadnu buku.

Članak 42.

(Nadzor svinja)

Posjednik mora najmanje jednom dnevno osigurati pregled životinja.

Članak 43.

(Agresivnost skupno držanih svinja)

Svinje koje su pretjerano agresivne prema drugim jedinkama u skupini ili svinje koje su izložene takvoj agresiji treba premjestiti i držati u individualnim odjeljcima. U tom slučaju, odjeljak mora biti dovoljno velik da se svinja može bez teškoća okrenuti, ustati i leći.

Članak 44.

(Vezanje)

Vezanje krmača i nazimica je zabranjeno.

Članak 45.

(Odjeljci i oprema)

- (1) Odjeljke i opremu koji se koriste za svinje treba redovito čistiti i dezinficirati.
- (2) Feces i mokraću te nepojedenu ili razbacanu hranu treba redovito odstranjivati.

Članak 46.

(Podovi i prostor za ležanje)

- (1) Podovi moraju biti glatki, ali ne skliski, te napravljeni i održavani tako da ne prouzroče ozljede, bolesti i patnju svinja. Moraju odgovarati veličini i težini životinje, a ako nisu prekriveni steljom, površina mora biti ravna, čvrsta i stabilna.
- (2) Sve svinje moraju imati pristup prostoru za ležanje (ležištu), koji mora biti udoban, čist, ocjedit i ne smije biti štetan za životinje. Mora biti osigurano dovoljno prostora da sve svinje istodobno leže, normalno ustaju i liježu.
- (3) Prostor za svinje mora biti takav da se svinje mogu vidjeti međusobno, a tjedan prije prasnja krmače i nazimice je potrebno odvojiti od ostalih svinja.

Članak 47.

(Napajanje i hranjenje)

- (1) Svinje moraju biti hranjene najmanje jednom dnevno. Ukoliko svinje držimo u skupinama i na restriktivnoj prehrani, a bez uporabe automatskih uređaja za pojedinačnu raspodjelu hrane, moramo osigurati da su sve svinje istodobno nahranjene.
- (2) Sve svinje starije od dva tjedna moraju sve vrijeme imati pristup svježoj i čistoj vodi za piće u dostatnim količinama.
- (3) Oprema za hranjenje i napajanje mora biti oblikovana, napravljena i namještena te održavana tako da onečišćenje vode i hrane bude svedena na najmanju moguću mjeru.

Članak 48.

(Slama ili drugi materijali, odnosno predmeti)

Svim svinjama mora biti na raspolaganju slama ili drugi materijal, odnosno predmeti za zadovoljenje njihovih etoloških potreba u svrhu sprječavanja grizenja repova i drugih poremećaja ponašanja.

Članak 49.

(Skraćivanje zubâ, rezanje repova)

- (1) Zabranjeni su svi zahvati koji se ne izvode u svrhu liječenja ili u dijagnostičke svrhe te oni koji se ne odnose na propisano označavanje svinja, a koji mogu prouzročiti ozljede ili gubitak osjetljivog dijela tijela ili promjenu građe kosti, osim:
  - a) brušenja ili rezanja zubâ u prasadi, koje je dopušteno obavljati samo do osmog dana starosti prasadi, pri čemu se treba oblikovati glatka površina;
  - b) skraćivanja zubâ nerasta, kada je to potrebno glede sprječavanja ozljeda drugih životinja ili iz sigurnosnih razloga;
  - c) rezanja dijela repa, koje je dopušteno obavljati samo do četvrtog dana starosti prasadi;
  - d) kastracije muške prasadi na način koji ne uključuje trganje tkiva;
  - e) stavljanja nosnih obruča (kolutova) i to samo svinjama koje se drže izvan objekata.
- (2) Skraćivanje repova i zubâ obavlja se na slijedeći način:
  - a) ne smije se obavljati rutinski, već samo u slučajevima opasnosti od ozljeda i ozljeda vimena krmača te uški ili repova druge prasadi;
  - b) prije provođenja navedenih zahvata potrebno je primijeniti druge mjere za sprječavanje grizenja repova i drugih smetnji u ponašanju, pri čemu treba obratiti pažnju uređenju okoliša i gustoći naseljenosti. Kako bi se izbjegle smetnje u ponašanju životinja, potrebno je izmijeniti nepovoljne životne uvjete ili način uzgoja životinja.
- (3) Sve zahvate iz st. (1) i (2) ovoga članka smije obaviti samo veterinar ili druga odgovarajuće osposobljena osoba, pod nadzorom veterinara.
- (4) Kastraciju i skraćivanje repova prasadi starije od četiri dana smije obaviti samo veterinar uz uporabu anestezije ili dugotrajne analgezije.

Odjeljak C. POSEBNI UVJETI ZA RAZLIČITE KATEGORIJE SVINJA

Članak 50.

(Nerasti)

- (1) Odjeljci za neraste moraju biti smješteni i izgrađeni tako da se nerast može okrenuti bez teškoća te da može čuti, namirisati i vidjeti ostale svinje.
- (2) Slobodna podna površina odjeljka za odrasloga nerasta mora iznositi najmanje 6 m².
- (3) Ako je odjeljak u kojem se drži nerast namijenjen i za pripust, slobodna podna površina za odraslog nerasta mora iznositi najmanje 10 m².
- (4) Odjeljak mora biti bez prepreka.

Članak 51.

(Krmače i nazimice)

- (1) Krmače i nazimice moraju, u razdoblju od četiri tjedna nakon osjemenjivanja do jedan tjedan prije očekivanog prasnja, biti držane u skupinama.
- (2) Stranice odjeljka u kojem se nalazi skupina svinja iz stavka (1) ovoga članka moraju biti duže od 2,8 m. Ako se u skupini nalazi pet i manje životinja, stranice odjeljka moraju biti duže od 2,4 m.
- (3) Iznimno od stavka (1) ovoga članka, na farmama s manje od 10 krmača i nazimica, životinje u razdoblju od četiri tjedna nakon osjemenjivanja do jedan tjedan prije očekivanog prasnja mogu biti držane u individualnim odjeljcima, tako da imaju dovoljno prostora da se mogu okrenuti bez teškoća.
- (4) Potrebno je poduzeti sve potrebne mjere da među svinjama držanim skupno ne dolazi do agresivnosti.
- (5) Bređe svinje i nazimice moraju biti, ukoliko je to potrebno, podvrgnute tretmanu uklanjanja unutarnjih i vanjskih nametnika, a prije smještanja u odjeljke za prasnje moraju biti temeljito očišćene.
- (6) Tjedan dana prije predviđenoga datuma prasnja, bređe svinje i nazimice moraju na raspolaganju imati čist, primjereno suh prostor za odmor te primjerene materijale za izgradnju gnijezda, osim ako to nije onemogućeno zbog sustava perforiranog poda i odstranjivanja gnoja.
- (7) Za ležište svakoj bređoj svinji ili nazimici mora biti osiguran dovoljno velik prostor koji omogućava nesmetano prasnje ili pomaganje pri prasnju.
- (8) Odjeljci za prasnje moraju imati pregradu kojom se prostor za prasnje odvaja od preostalog dijela boksa.
- (9) Svinje trebaju dobivati dovoljne količine hrane. Svim bređim svinjama treba osigurati dovoljno hrane s visokim udjelom sirove vlaknine te dovoljne količine energetski bogate hrane, kako bi životinje bile site te zadovoljile potrebu za žvakanjem.
- (10) Svinjama i nazimicama mora biti omogućen materijal kojim će se zanimati, a koji udovoljava uvjetima iz članka 48. ovoga Pravilnika.

Članak 52.

(Prasad prije odbića)

- (1) Prasadi koja još sisa mora biti osiguran dovoljno zagrijan prostor, čist, suh i udoban te odvojen od prostora za krmaču. Prostor za ležanje mora biti prekriven pokrovom, slamom ili drugim primjerenim materijalom, te omogućiti svoj prasadi istodobno odmaranje.
- (2) U slučaju da je krmača uklještena, prasadima mora biti omogućeno nesmetano sisanje.
- (3) Prasad je dopušteno odbiti od sise nakon 28 dana starosti.
- (4) Iznimno od stavka (3) ovoga članka prasad je dopušteno odbiti od sise i sedam dana ranije, ako je preseljena u očišćene i dezinficirane objekte koji su odvojeni od objekata za svinje. Prasad može biti odbijena od sise i ranije, ako je to potrebno radi dobrobiti ili zdravlja krmača ili prasadi.

Članak 53.

(Prasad od četvrtog do desetog tjedna starosti i tovljenici)

- (1) Prasad od četvrtog do desetog tjedna starosti koja će biti držana u skupinama, što prije nakon odbića mora biti ustrojena u skupine, te se moraju poduzeti sve potrebne mjere za sprječavanje međusobnih borbi koje prelaze granice prilagodbe.
- (2) Prasad iz stavka (1) ovoga članka i tovljenici moraju se ustrojiti u stabilne skupine koje se što je manje moguće međusobno miješaju. Ako je potrebno miješati skupine, to treba učiniti što ranije nakon ustrojavanja skupina, a najkasnije sedam dana nakon odbića od sise. U tome slučaju, svoj prasadi treba osigurati jednake mogućnosti za bijeg od ostale prasadi.
- (3) Kad se ustvrde znakovi ustrajne borbe između jedinki, odmah treba poduzeti potrebne mjere, kao što je dodavanje slame u odjeljak ili drugih materijala za istraživanje. U slučaju krajnje potrebe, mora se izdvojiti i držati odvojeno napadača ili napadnutu jedinku.
- (4) Kako bi se omogućilo miješanje svinja, uporaba sredstava za smirenje dopuštena je samo u iznimnim slučajevima, i to samo od veterinarara.

Odjeljak D. MINIMALNI UVJETI ZA ZAŠTITU KOKOŠI NESILICA- OPĆI UVJETI

Članak 54.

(Izuzeci)

- (1) Pravila navedena u ovom odjeljku ne odnose se na farme:
  - a) s manje od 350 kokoši nesilica;
  - b) za uzgoj matičnoga jata nesilica.
- (2) Na farmi iz stavka (1) ovoga članka, u dijelu koji se odnosi na zaštitu kokoši nesilica, primjenjuju se odredbe čl. od 19. do 30. ovoga Pravilnika.

Članak 55.

(Opći uvjeti za sve sustave uzgoja)

- (1) Posjednik mora osigurati pregled kokoši najmanje jednom dnevno.
- (2) Treba izbjegavati prejaku, stalnu i iznenadnu buku. Ventilatori, oprema za hranjenje i druga oprema ne smije proizvoditi prejaku buku.
- (3) Objekti moraju biti primjereno osvijetljeni tako da sve kokoši mogu vidjeti jedna drugu i da su jasno vidljive, te da mogu percipirati svoju okolicu i pokazivati uobičajeni stupanj aktivnosti. Ako se raspolože prirodnim osvjetljenjem, otvori za svjetlo moraju biti izgrađeni tako da se svjetlost jednakomjerno raspodijeli u prostoru.
- (4) U prvim danima nakon naseljavanja režim osvjetljenja mora biti takav da spriječi zdravstvene smetnje i smetnje ponašanja. Program osvjetljenja mora biti sukladan zahtjevima i normativima hibrida koji se uzgajaju. Unutar dnevnoga ritma mora biti najmanje osam sati neprekidnoga mraka, da bi se životinje odmorile. Zamračivanje i osvijetljivanje mora biti postupno.
- (5) Objekti i oprema koji dolaze u dodir s kokošima moraju biti redovito čišćeni i dezinficirani, a osobito prije ponovnoga naseljavanja. Tijekom boravka kokoši u objektu mora biti održavana primjerena čistoća.
- (6) Feces je potrebno redovito odstranjivati.
- (7) Uginule kokoši treba uklanjati svaki dan.
- (8) Kavezi moraju biti takvi da kokoši ne mogu pobjeći.
- (9) Kod kaveza s dvije ili više etaža mora biti osigurana mogućnost nesmetane kontrole svih kaveza kao i pristup do svake kokoši.
- (10) Vrata kaveza moraju biti takvog oblika i veličine da se iz kaveza može izvaditi ili u njega staviti odrasla kokoš, a da joj se tim postupkom ne prouzroče patnje ili ozljede.
- (11) Zabranjeno je takvo postupanje s kokošima koje bi im prouzročilo nepotrebne ozljede. Kako bi se spriječilo ključanje perja i kanibalizam, dopušteno je skraćivanje kljunova, ali pod uvjetom da to izvede osposobljena osoba, i

to samo na pilićima mlađim od 10 dana koji su namijenjeni za proizvodnju jaja.

Odjeljak E. POSEBNI UVJETI ZA POJEDINAČNE SUSTAVE UZGOJA

Članak 56.

(Alternativni sustav uzgoja)

- (1) Sustavi moraju biti opremljeni tako da se kokošima nesilicama osigura:
  - a) najmanje 10 cm prostora za hranjenje po jednoj kokoši kod ravnih hranilica, odnosno najmanje 4 cm prostora za hranjenje po jednoj kokoši kod okruglih hranilica;
  - b) najmanje 2,5 cm prostora za piće po jednoj kokoši kod ravnih pojilica, odnosno najmanje 1 cm prostora za piće po jednoj kokoši kod okruglih pojilica. Kod napajanja kapljičnim pojilicama i šalicama za napajanje, mora biti najmanje jedna pojilica na 10 kokoši. Ako su mjesta za napajanje opskrbljena fiksno postavljenim pojilicama, tada se u dometu svake kokoši moraju nalaziti barem po dvije šalice za napajanje ili dvije kapljične pojilice;
  - c) odvojen prostor za nesenje jaja za svaku kokoš pojedinačno (gnijezdo) ili za skupinu kokoši (zajedničko gnijezdište). U slučaju pojedinačnih gnijezda, mora biti osigurano najmanje jedno gnijezdo na sedam kokoši, dok kod korištenja zajedničkog gnijezdišta mora biti osigurano najmanje 1 m gnijezdišta za najviše 120 kokoši;
  - d) najmanje 15 cm dužine odgovarajuće grede (bez oštih rubova) po jednoj kokoši. Grede ne smiju biti namještene iznad stelje. Vodoravna udaljenost među pojedinim gredama mora iznositi najmanje 30 cm. Vodoravna udaljenost između grede i zida mora iznositi najmanje 20 cm;
  - e) najmanje 250 cm² površine sa steljom za kokoši, koja mora pokrivati najmanje jednu trećinu podne površine. Stelja mora biti čista, ocjedita i ne smije štetiti zdravlju kokoši, te od prhkog materijala koji omogućava kokošima zadovoljenje njihovih etoloških potreba.
- (2) Podovi moraju biti oblikovani tako da odgovarajuće podupru svaki naprijed okrenuti prst na obje noge.
- (3) Kod sustava uzgoja pri kojem se kokoši nesilice mogu slobodno kretati među pojedinačnim etažama:
  - a) ne smije biti više od četiri etaže;
  - b) među pojedinim etažama mora biti najmanje 45 cm prostora;
  - c) pojilice i hranilice moraju biti raspoređene tako da su jednako dostupne svim kokošima;
  - d) etaže moraju biti uredene tako da feces ne pada na donje etaže.
- (4) Kod sustava uzgoja pri kojem kokoši nesilice imaju ureden ispušt:
  - a) mora biti osigurano više otvora za neposredan izlazak u slobodni prostor, visokih najmanje 35 cm i širokih najmanje 40 cm te razmještenih po cijeloj dužini objekta. U svakom slučaju, na skupinu od 1000 kokoši zajednički otvor mora iznositi 2 m.
  - b) otvoreni ispusti moraju imati površinu primjerenu gustoći naseljenosti i prirodni terena, moraju biti ograđeni i omogućiti zaklon od nepovoljnih vremenskih uvjeta i grabežljivaca, te imati odgovarajuće pojilice, ukoliko je to potrebno.
- (5) Gustoća naseljenosti ne smije biti veća od devet kokoši nesilica na m korisne površine.

Članak 57.

(Sustavi uzgoja u neobogaćenim baterijskim kavezima)

Sustavi uzgoja u neobogaćenim baterijskim kavezima moraju ispunjavati slijedeće uvjete:

- a) za svaku kokoš nesilicu na raspolaganju mora biti najmanje 550 cm² korisne površine, mjereno u vodoravnoj ravnini;
- b) svaki kavez mora imati hranilicu dužine najmanje 10 cm po pojedinoj kokoši;

- c) svaki kavez mora imati pojilicu u obliku korita dužine 10 cm po jednoj kokoši ili dvije kapljične pojilice ili dvije šalice za napajanje;
- d) kavezi moraju biti visoki najmanje 40 cm na najmanje 65% površine kaveza i ne niži od 35 cm na bilo kojoj točki;
- e) podovi moraju biti oblikovani tako da odgovarajuće podupiru svaki od naprijed okrenutih prstiju na svakoj nozi. Nagib poda ne smije biti veći od 14% ili 8°. Ako podovi nisu napravljeni od pravokutne žičane mreže, nagib poda može biti veći;
- f) kavezi moraju biti opremljeni odgovarajućim materijalom za trošenje kandži.

Članak 58.

(Sustav uzgoja u obogaćenim baterijskim kavezima)

Svi obogaćeni baterijski kavezi moraju ispunjavati slijedeće uvjete:

- a) kokoši nesilice moraju imati:
  - 1) najmanje 750 cm² površine kaveza po kokoši, od čega 600 cm² korisne površine. Visina kaveza, osim visine nad korisnom površinom, mora iznositi najmanje 20 cm na svakoj točki, a ukupna površina ni kod jednog kaveza ne smije biti manja od 2000 cm²;
  - 2) gnijezdo;
  - 3) stelju koja ispunjava uvjete iz članka 56. stavak 1. točke e) ovoga Pravilnika te koja omogućava ključanje i čeprkanje;
  - 4) odgovarajuće grede, dužine najmanje 15 cm po jednoj kokoši.
- b) svaki kavez mora imati hranilicu dužine najmanje 12 cm po jednoj kokoši;
- c) svaki kavez mora imati na raspolaganju sustav za napajanje, dostatan broju kokoši. Ako se koriste kapljične pojilice ili šalice za napajanje, najmanje dvije moraju biti dostupne svakoj kokoši;
- d) u svrhu lakšeg nadzora, naseljavanja ili vadenja kokoši, prolaz među pojedinim redovima kaveza mora biti širok najmanje 90 cm, a udaljenost od poda objekta do prvog reda kaveza mora iznositi najmanje 35 cm;
- e) kavezi moraju biti opremljeni odgovarajućim materijalom za trošenje kandži.

Članak 59.

(Registracija farme)

- (1) Farme iz čl. 1., 56., 57. i 58. ovoga Pravilnika moraju biti registrirane pri mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta.
- (2) Zahtjev za registraciju farme iz stavka (1) ovoga članka podnosi se mjerodavnome tijelu entiteta i Brčko Distrikta.
- (3) Zahtjev iz stavka (2) ovoga članka sadrži:
  - a) **PODATKE O FARMI:**
    - 1) naziv i adresu gospodarstva, tj. adresu na kojoj se nalazi objekt, ako nije smješten na istoj adresi kao i gospodarstvo;
    - 2) ime i adresu fizičke osobe odgovorne za životinje, ukoliko ta osoba nije njihov posjednik;
    - 3) registracijske brojeve drugih objekata za koje je odgovorna osoba iz točke b) ovoga stavka;
  - b) **PODATKE O POSJEDNIKU, AKO TO NIJE OSOBA KOJA JE ODGOVORNA ZA ŽIVOTINJE:**
    - 1) ime i adresu te sjedište posjednika, u slučaju da to nije ista osoba koja je odgovorna za životinje;
    - 2) registarske brojeve drugih objekata/gospodarstava, koje posjeduje ili kojima upravlja;
  - c) **DRUGE PODATKE O FARMI:**

- 1) maksimalan kapacitet objekta, izražen brojem životinja koje se mogu istodobno uzgajati na farmi, sukladno odobrenoj projektnoj dokumentaciji. Za već izgrađene farme koje nemaju obvezu izrade tehnološke dokumentacije, maksimalan kapacitet sukladno odredbama ovoga Pravilnika koje uređuju pitanje dobrobiti životinja;
- 2) naziv veterinarske organizacije i ime i prezime veterinaru odgovornog/ih za provedbu poslova iz područja javnih ovlasti;
- 3) za uzgoje kokoši nesilica identifikacijski broj farme mora sadržavati i slijedeći kod koji određuje vrstu uzgoja:
  - broj 1 za slobodni uzgoj;
  - broj 2 za štalski uzgoj;
  - broj 3 za baterijski uzgoj;
  - broj 0 za ekološki uzgoj.

(4) Zahtjevu iz stavka (2) ovoga članka prilaže se i izjava posjednika da uzgoj ispunjava uvjete iz ovoga Pravilnika.

(5) Posjednik mora o svim promjenama podataka iz stavka (3) ovoga članka u roku od sedam dana izvijestiti mjerodavnu veterinarsku organizaciju, koja vodi upisnik objekata i životinja, i o tome izvješćuje mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta koji izvješćuju Ured, radi izmjene podataka u Upisniku.

V. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 60.

(Prijelazne odredbe)

- (1) Farme iz čl. 56., 57. i 58. ovoga Pravilnika moraju biti registrirane i mora im biti dodijeljen identifikacijski broj do 1. siječnja 2011. godine.
- (2) Uzgoj u kavezima iz članka 57. ovoga Pravilnika dopušten je do 1. siječnja 2012. godine, a od 1. siječnja 2010. godine kavezi se ne smiju više proizvoditi niti prvi put stavljati u uporabu.

Članak 61.

(Stupanje na snagu)

- (1) Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".
- (2) Iznimno od odredbe iz stavka (1) ovog članka:
  - a) odredbe članka 31., 50. stavak (3), i članka 56. st. od (1) do (4) ovoga Pravilnika koje se odnose na farme, počinju se primjenjivati od 1. siječnja 2011. godine;
  - b) odredbe članka 39. st. od (2) do (6) i članka 51. st. (1), (2), (3) i (10) ovoga Pravilnika koje se odnose na novoizgrađene i obnovljene farme, te one koje se nakon stupanja na snagu ovoga Pravilnika prvi put koriste, počinju se primjenjivati od 1. siječnja 2011. godine;
  - c) odredbe članka 39. st. od (2) do (6) i članka 51. st. (1), (2), (3) i (10) ovoga Pravilnika koje se odnose na farme koje su izgrađene prije stupanja na snagu ovoga Pravilnika, počinju se primjenjivati od 1. siječnja 2012. godine;
  - d) odredbe članka 56. stavak (5) ovoga Pravilnika koje se odnose na farme koje su izgrađene prije stupanja na snagu ovoga Pravilnika, počinju se primjenjivati od 1. siječnja 2012. godine;
  - e) odredbe članka 57. ovoga Pravilnika počinju se primjenjivati od 1. siječnja 2011. godine;
  - f) odredbe o uzgoju u kavezima iz članka 58. ovoga Pravilnika koje se odnose na uzgoj u kavezima, počinju se primjenjivati od 1. siječnja 2011. godine.

Broj 04-5-02-2-867-1/10

10. svibnja 2010. godine
Sarajevo

Ravnatelj
Doc. dr. **Drago N. Nedić**, v. r.

PRIVITAK 2.

1. Vrsta i kategorija životinja na koju se odnosi tačka 2. ovoga Priloga:

- telad,
- svinje,
- kokoši nesilice.

2. Obrazac Godišnjeg izvješća o zahtijevanim podacima za svaku vrstu i kategoriju životinja sukladno odredbama ovoga Pravilnika

Mjerodavno inspekcijsko tijelo:		Godina:		
Vrsta i kategorija životinja: ☐ Telad ☐ Svinje ☐ Kokoši nesilice ☐ Drugo _____				
Broj farme:		Broj inspekcijskih pregleda:		
Vrsta i broj prekršaja:		Broj poduzetih mjera:		
Uvjeti	Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama	Rješenja	Mandatne kazne	Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka
Osoblje	Za životinje se mora brinuti primjeren broj ljudi s potrebnim znanjem, stručnom osposobljenošću, spretnošću i odgovornim odnosom prema životinjama			
Nadzor uzgoja	Sve životinje u uzgoju moraju biti pregledane najmanje jednom dnevno od posjednika. Moraju biti osigurani uvjeti za sve potrebne preglede, uključujući osvjetljenje objekta, tako da je moguće obaviti pregled životinja u bilo koje doba. Bolesne, ozlijeđene i iznemogle životinje moraju biti odmah zbrinute na odgovarajući način. Mora biti osiguran i odgovarajući odvojeni smještaj bolesnih, ozlijeđenih ili iznemoglih životinja. Posjednik mora pravovremeno zatražiti veterinarsku pomoć i skrb za bolesne ili ozlijeđene životinje, veterinarsku pomoć kod poroda, kada je potrebna, te odgovarajuću njegu bolesnih, ozlijeđenih i iznemoglih životinja.			
Bilješke	Posjednik mora voditi evidencije o liječenju životinja, a pored toga mora i redovito upisivati uginuća. Posjednik mora čuvati evidencije najmanje tri godine od zadnjeg unosa podataka te ih dati na uvid na zahtjev veterinarskoga inspektora.			
Sloboda kretanja	Životinjama mora biti osigurana sloboda kretanja, primjerena njihovoj vrsti, pasmini, starosti, stupnju razvoja, prilagođenosti i udomaćenosti, kojom će se spriječiti nepotrebne patnje s obzirom na njihove fiziološke i etološke potrebe, sukladno utvrđenim iskustvima i znanstvenim saznanjima.			

Objekti	Materijali za izgradnju objekata, odjeljaka i opreme s kojima životinje dođu u dodir, ne smiju biti štetni za životinje. Moraju biti dovoljno otporni i prikladni za jednostavno čišćenje i dezinfekciju. Objekti i oprema moraju biti uređeni tako, da ne uzrokuju ozljede životinja.			
	Osvjetljenje, toplina, vlažnost, kruženje zraka, prozračivanje, koncentracija plinova, higijena i jačina buke u prostorima u kojima se nalaze životinje, moraju odgovarati vrsti životinje i stupnju razvoja, njezinoj prilagođenosti i udomaćenosti te fiziološkim i etološkim potrebama. Životinje u objektima ne smiju biti stalno u mraku. Kad nema dovoljno prirodne svjetlosti, mora biti osigurano primjerenom umjetnom osvjetljenjem. Prigodom uporabe umjetnoga osvjetljenja treba odrediti vrijeme za odmor, kad životinje moraju biti u mraku.			
Oprema	Posjednik mora osigurati da tehnička oprema u uzgoju bude provjerena najmanje jednom dnevno te da se utvrđeni kvarovi uklone u što kraćem vremenu. Ako to nije moguće, potrebno je uporabom nadomjesnih metoda hranjenja i napajanja te održavanja higijene osigurati zdravlje i zaštitu životinja. Ako se koristi umjetno prozračivanje u objektu za životinje, mora biti osiguran alternativni sustav, koji je dovoljan da bi se osiguralo zdravlje i zaštita životinja, dok se ne uklone kvarovi na glavnom sustavu te alarmni sustav koji upozorava na pojavu kvara u sustavu prozračivanja. Alarmni sustav mora biti redovito održavan i provjeravan na propisan način.			
Voda, hrana i druge stvari	U hranidbu životinja moguće je uključiti dopuštene stvari u preventivne, terapijske ili zootehničke svrhe, za koje je znanstvenim metodama ili iskustvima dokazano, da ne štete zdravlju i zaštiti životinja.			
Uzgoj i uzgojni postupci	Ne smiju se koristiti uzgoj i postupci vezani za životinje koji im mogu prouzročiti patnju ili ozljede. Iznimno je dopušteno koristiti postupke koji za životinje predstavljaju kratkotrajno opterećenje, ali ne uzrokuju trajne ozljede, a dopušteni su odgovarajućim propisima.			
Uzgoj i uzgojni postupci	Životinje se ne smiju toviti, ako je na temelju njihova genotipa ili fenotipa moguće očekivati da će to štetno djelovati na zdravlje i zaštitu životinja.			

Primjedbe:

Mjesto i datum:

Potpis odgovorne osobe:

Mjesto pečata: